

## *Baccharis halimifolia* L. in Nederland: waar blijft Struikaster?

Johan (J.L.C.H.) van Valkenburg<sup>1</sup>, Leni (H.) Duistermaat<sup>2</sup> & Han Meerman<sup>3</sup>

1. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Divisie Landbouw en Natuur, Nationaal Referentie Centrum, Postbus 9102, 6700 HC Wageningen; e-mail: j.l.c.h.van.valkenburg@minlnv.nl
2. Naturalis Biodiversity Center, Postbus 9517, 2300 RA Leiden; e-mail: leni.duistermaat@naturalis.nl
3. Kantoor Natuurmonumenten Deltakust, Oostdijkseweg 81A, 3252 LM Goedereede; email: h.meerman@natuurmonumenten.nl

### ***Baccharis halimifolia* L. in Nederland: waar blijft Struikaster?**

*Baccharis halimifolia* L. (Struikaster) is voor het eerst in 2003 in Nederland waargenomen bij Kwade Hoek op Goeree. Sindsdien is de soort nog eenmaal waargenomen, in een verwaarloosde volkstuin. Ondertussen bleek hij tijdens een inspectie in 2012 te zijn verdwenen van de eerste locatie. De aanwezigheid van zaadproducerende planten juist over de grens in België doet de vraag rijzen of de soort echt niet aanwezig is in Nederland, of niet herkend wordt. Met deze oproep willen we de aandacht op deze soort richten en vragen om waarnemingen door te geven.

### ***Baccharis halimifolia* L. in the Netherlands: what withholds Tree Groundsel?**

Tree Groundsel (*Baccharis halimifolia* L.) was first recorded in the Netherlands in 2003 at Kwade Hoek on the island of Goeree, Province of South-Holland. Since that time, it has only been recorded once in a neglected allotment. During inspection of the first locality in 2012, the species was not found again. The presence of seed producing plants of Tree Groundsel just south of the border with Belgium raises the question whether the species is really absent from the Netherlands, or whether it is just not recognized. With this call we would like to raise the awareness for this species, and we would like the readers to ask to report any sightings.

In de 23<sup>e</sup> druk van de Heukels' Flora van Nederland<sup>1</sup> staat *Baccharis halimifolia* L. (Struikaster) opgenomen vanwege een recente vondst op primaire duintjes bij Kwade Hoek op Goeree en met de mededeling dat de soort ook aangeplant wordt in het kustgebied. Deze melding is gebaseerd op een vondst van Ruud van der Meijden in 2003.<sup>2</sup> Sinds deze eerste vondst in het wild zijn er geen nieuwe meldingen geweest in het kustgebied; er is wel nog één melding van verwildering in een verwaarloosde volkstuin.<sup>3</sup> De vondst in 2003, met kort daarop volgend een artikel over het voorkomen van de soort in België<sup>4</sup>, maakte het aannemelijk dat de soort ook in de Nederlandse duinen op meerdere plaatsen zou kunnen verschijnen. Vandaar waarschijnlijk de opname in dit vroege stadium in de Heukels' Flora. In het overzichtsartikel voor België wordt al gewezen op het invasieve karakter van *B. halimifolia* en de verwachting uitgesproken dat deze verwilderende tuinplant ook in waardevolle biotopen de kwetsbare inheemse vegetatie kan bedreigen. Nu, tien jaar later, staan invasieve uitheemse soorten in de belangstelling vanwege hun effecten op meer natuurlijke ecosystemen, zowel nationaal als in internationaal verband. Kennis omtrent herkenning, verspreiding, maar



Fig. 1. Foto van Ruud van der Meijden bij de plant van Struikaster (*Baccharis halimifolia* L.) die hij op Goeree aantrof in 2003. Deze foto is bijgesloten bij het herbariummateriaal dat van dit exemplaar verzameld is en dat wordt bewaard in het herbarium van Naturalis te Leiden (L).

ook mogelijkheden ten aanzien van beheer krijgen meer aandacht. Informatie over de situatie in Nederland is te vinden op de website van de Q-bank Invasive Plants database.<sup>5</sup> Binnen Europees verband loopt onder andere een Life+ project voor het beheer van *B. halimifolia* in Spanje.<sup>6</sup> En binnen het kader van het RINSE-project<sup>7</sup> zal de informatie op Q-bank aangepast worden, waarbij ook de kennis van de situatie in België, Frankrijk en Groot-Brittannië meegenomen zal worden. Binnen EPPO<sup>8</sup> verband is een Pest Risk Analysis (PRA) in voorbereiding.

Met het oog op deze EPPO PRA en het werk voor het RINSE-project was het hoog tijd om de in 2003 gemelde vindplaats nogmaals te bezoeken. Sinds 2003 waren er van deze locatie immers geen meldingen van de soort meer geweest. In juli 2012, nog voor de te verwachten bloeitijd, is de locatie bezocht door Han Meerman van Natuurmonumenten (derde auteur), en is *Baccharis halimifolia* niet aangetroffen. In september is de vindplaats opnieuw bezocht om er zeker van te zijn dat de planten niet over het hoofd gezien waren. Op de foto die bijgesloten is bij het herbariumexemplaar in het herbarium van Naturalis te Leiden (Fig. 1) is te zien hoe de planten groeien in een grazige vegetatie met hier en daar *Aster tripolium* L. (Zulte). In 2012 heeft de vegetatie zich ontwikkeld tot een duindoornstruweel van 30–120 cm hoogte met daartussen grazige stukken. Op de grazige stukken is *B. halimifolia* niet aangetroffen en ook in het duindoornstruweel is de soort, die zelf ook tot 150 cm hoog kan worden, niet gevonden.

Wat is hier gebeurd? Kan *Baccharis halimifolia* de concurrentie met *Hippophae rhamnoides* L. (Duindoorn) niet aan of zijn de enkele koude winters de planten uit 2003 fataal geworden? Hoe kan het, dat na de melding uit de Kwade Hoek in 2003 er geen meldingen meer zijn uit Nederland terwijl de soort aan de Belgische kust tot op 2,5–3 km van de Nederlandse grens gevonden wordt.<sup>9</sup> De soort zet in België goed vrucht.<sup>4</sup> Aangezien verspreiding van de vruchten voornamelijk via de wind plaatsvindt, is de verwachting dat met de heersende zuidwestelijke windrichting een significant aantal vruchten richting Nederlandse grens wordt geblazen. Met andere woorden: waar blijft *B. halimifolia*?

## Oproep

Wij willen graag weten of het uitblijven van meldingen betekent, dat de soort daadwerkelijk niet in Nederland aanwezig is. Daarom doen wij een oproep aan Gorteria-lezers om gericht uit te kijken naar deze soort. Uw melding, maar wel graag altijd gedocumenteerd met materiaal van de plant voorzien van zo exact mogelijke vindplaatsgegevens<sup>10</sup>, kunt u daarnaast ook via internet doorgeven (tel-mee.nl, waarneming.nl). We willen heel graag weten in wat voor habitat u de soort heeft aangetroffen: is het een natuurlijke vegetatie, wat zijn de begeleidende soorten, staan er andere soorten die op inzaai of aanplant kunnen wijzen?

## Hoe herkent u *Baccharis halimifolia* — Struikaster (Fig. 2–4)?

Struik, 1–2(–6) hoog, met takken bijna vanaf de basis van de stam, (meestal) wintergroen, tweehuizig. Bladen verspreid, 2–7 cm lang, meestal ruitvormig of omgekeerd eirond, min of meer leerachtig, voornamelijk in de bovenste helft grof getand, aan beide zijden met kleverige, zittende klieren. Bloeiwijze een bebladerde pluim met vele, 10 × 2 mm grote hoofdjes. Hoofdje met kleine geelachtige (mannelijke planten) of witachtige (vrouwelijke planten) buisbloemen die iets boven het omwindsel uitsteken. Pappus van de vrouwelijke bloemen langer dan de kroon en bij vruchtrijping doorgroeïend tot op witte ‘penselen’ gelijkende structuren. Bloei (in België) vanaf half september tot begin december.



Fig. 2. Een imposante populatie van Struikaster (*Baccharis halimifolia* L.) in Frankrijk. Foto: © Guillaume Fried (Anses – LSV).



Fig. 3. Struikaster (*Baccharis halimifolia* L.): a. een tak met bladen; b. een tak met geelachtige mannelijke bloeiwijzen; c. een tak met witte vrouwelijke bloeiwijzen. Foto's: © Guillaume Fried (Anses – LSV).



Fig. 4. Struikaster (*Baccharis halimifolia* L.): een tak met vruchtzettende hoofdjes. Het pappus is als witte penselen zichtbaar. Foto's: © Guillaume Fried (Anses – LSV).

---

In september/oktober 2014 is er via de website waarneming.nl een melding van één plant van Struikaster binnengekomen. Het is een melding van een locatie van enkele honderden meters ten oosten van de eerdere melding uit de Kwade Hoek. Het bijgevoegde beeldmateriaal laat een exemplaar zien dat forse 'bloemknoppen' heeft. Natuurmonumenten en NVWA zullen deze melding aan een nader onderzoek onderwerpen en actie ter plaatse ondernemen.

1. R. van der Meijden. 2005. Heukels' Flora van Nederland, ed. 23. Wolters-Noordhoff, Groningen.
2. Gevonden op 27 juli 2003; Goeree, Kwade Hoek (coördinaten 58.709–429.397); vier struikjes van circa 40 cm hoog, over een afstand van 500 m.
3. Marcel Baartmans, 27 juli 2009, Obdam (gemeente Koggenland, Noord-Holland), in een verlaten volkstuin; de plant is meer dan manshoog en bloeit laat (tweede helft augustus).
4. G. Rappé, F. Verloove, W. VanLanduyt & W. Vercruyse. 2004. *Baccharis halimifolia* (Asteraceae) aan de Belgische kust. *Dumortiera* 82: 18–25.
5. Q-bank Invasive Plants database, zie website: [www.q-bank.eu/Plants](http://www.q-bank.eu/Plants).
6. Restauración de hábitats de interés comunitario en estuarios del País Vasco (projectcode: LIFE08NAT/E/000055; zie [https://www.euskadi.net/r49-life55c/en/contenidos/informacion/life\\_estuarios/en\\_life/baccharis.html](https://www.euskadi.net/r49-life55c/en/contenidos/informacion/life_estuarios/en_life/baccharis.html)).
7. RINSE (Reducing the Impacts of Non-native Species in Europe), zie de website: [www.rinse-europe.eu](http://www.rinse-europe.eu).
8. EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organization), zie de website: [www.eppo.int](http://www.eppo.int).
9. W. Vercruyse & W. VanLanduyt, sept. 2003, Knokke, zeereep vóór de Zwinbosjes, één exemplaar (B2.33.41).<sup>4</sup>
10. Materiaal graag opsturen naar: Leni Duistermaat, Naturalis Biodiversity Center, Postbus 9517, 2300 RA Leiden.